

Læs i dette nummer om:

- Dogme2000 interviewundersøgelse
- Forårskonference
- Forankring
- Økologimåling
- Life i Sevilla
- Kemi i produkter til børn

DOGME I FORÅRSKLÆDER

Foråret med alle sine friske farver, nye spirer og sarte solstråler synes jeg fint beskriver vores Dogmesamarbejde og de opgaver der i dette regi venter forude. Vi har lagt vinteren bag os, og de kommuner, der har været gennem sammenlægninger, er ved at være ude på den anden side og kan nu kigge fremad.

Life-projektet snerper til

Vi nærmer os Life-projektets afslutning og begynder at kunne se resultaterne af arbejdsgruppernes indsats. Der er blevet lagt et stort stykke arbejde i de enkelte grupper, og jeg ser meget frem til at få de endelige konklusioner og erfaringer samlet i en håndbog til gavn for andre danske og europæiske kommuner.

Forårskonferencen med præsentationer af Life-gruppernes arbejde viste, at der er god grund til at være stolte af indsatsen, og at der er grobund for at arbejde videre med erfaringerne i Dogmeregi, selvom Life-projektet slutter.

Forårskonference med visioner

Det var også på forårskonferencen, at Udbredelsesgruppen præsenterede resultaterne af deres interviews med Dogmefolk om styrker og svagheder ved vores samarbejde. Generelt er der stor tilfredshed med samarbejdsrelationerne og -formerne, og de fælles definerede mål som sikrer, at vi bevæger os i samme retning. Derimod skal vi i fremtiden arbejde mere med, hvordan vi organiserer os, når

vi bliver flere Dogme Kommuner, hvilket er et udtalt ønske blandt de interviewede.

Økologi i Dogme Kommunerne

Og så er der endnu en mulighed for at give os selv et skulderklap - økologimålingen er i hus med et flot resultat. Sammenlignet med sidste år er vores økologiske andel af fødevarer i kommunerne steget med 5 %, så vi nu har en

samlet økologiprocent på 42. Albertslund har som de eneste nået målet med 75 % økologi, men vi andre skal nok komme efter.

God læselyst!

Mange forårshilsner fra

Helle Tiedemann

DOGME 2000 - EN MOSAIK MED STOF TIL EFTERTANKE

Det 3-årige Dogme-Lifeprojekt lakker mod enden. Og der skal evalueres og opsummeres bl.a. i form af en elektronisk håndbog. I den forbindelse har Udbredelsesgruppen netop afsluttet en større interviewundersøgelse, som skal være med til at afdække styrker, svagheder og visioner ved Dogmesamarbejdet.

*Af Hanne Ellgaard, Herning Kommune
og Mads Bo Andersen, Ballerup Kommune, Udbredelsesgruppen*

Tendensen fra undersøgelsen er, at Dogmesamarbejdet har mange positive ting at byde på.

Mange fremhæver, at Dogmesamarbejdet er proaktivt i forhold til lovgivningen og er med til at skabe fremdrift på miljøområdet. Endvidere er der mange af de interviewede, der peger på, at fællesskabet i Dogmeorganisationen er en styrke, da det er med til at skabe erfaringsudveksling og vidensdeling. Undersøgelsen viser også, at der i Dogmesamarbejdet er plads til forbedringer af samarbejdet og af selve Dogmedokumentet.

Dogme 2000 forpligter og skaber samarbejde

Den røde tråd i interviewene er, at alle involverede synes, at Dogmesamarbejdet er vigtigt, bl.a. fordi det forpligter, fordi det skaber en god tværgående erfaringsudveksling og fordi det bliver revideret hvert år. Det store spørgsmål er dog, hvordan Dogmesamarbejdet skal organiseres fremover, hvis vi bliver flere.

Andre essentielle spørgsmål er bl.a. hvilke emner Dogme skal arbejde med i fremtiden for at vi, populært sagt, får mest miljø for pengene og indsatsen. Dogme bør ikke være statisk, men løbende udvikle sig.

"Dogmesamarbejdet er lidt af en spydspids, der bærer mange ting frem.

Dogme er trendsættende, og internationalt skaber Dogme respekt i andre lande og EU".

(Citat fra rapport)

"Det hele beror jo meget på, at vi har nogle aftaler med hinanden, at vi har en fælles forståelse for forpligtelsen. Den er jo selvfølgelig skrøbelig i en travl hverdag og i en politisk omskiftelig hverdag".

(Citat fra rapport)

"Den største styrke er, at samarbejdet indgås frivilligt mellem kommuner, som har lyst til at forpligte sig på nogle fælles mål".

(Citat fra rapport)

Kendskabet til Dogme 2000 skal styrkes

Det går også som en rød tråd gennem interviewene, at vi skal blive bedre til at kommunikere. Både på tværs af arbejdsgrupperne og internt i egne kommuner. Dogmesamarbejdet er ikke kun for ildsjælene i miljøforvaltningerne. Det skal bredes ud til andre forvaltninger i kommunerne og meget gerne ud til en større kreds. Borgere og virksomheder - og "Den store, vide Verden" skal vide, at her er nogle kommuner, der vil gøre en forskel for miljøet.

Visioner for Dogmesamarbejdet

I forhold til fremtiden er tendensen blandt de interviewede, at Dogme skal være inspirerende og trendsættende i forhold til danske kommuner, som vil være aktive på miljøområdet og i forhold til EU. Endvidere er der en forventning om, at der i fremtiden skal være flere kommuner i Dogmesamarbejdet. Flere peger også på, at selve konceptet/idegrundlaget skal udbredes, så andre kan etablere lignende samarbejder.

Metode og afrapportering

Metodisk er interviewundersøgelse baseret på 14 kvalitative interviews med personer, der er involveret i Dogmesamarbejdet. De interviewede personer er fra Styregruppen, Embedsmandsgruppen og diverse arbejdsgrupper - enten i Dogme 2000 eller Life-projektet.

For at skabe forståelse for - og overblik over - de styrker, svagheder og visioner der er i spil, er selve analysen samlet i en rapport. Rapporten kan herefter danne udgangspunkt for en nærmere diskussion af, hvordan vi kommer videre med Dogmesamarbejdet - både i de involverede syv kommuner, i relation til evt. nye medlemskommuner og i forhold til at udbrede kendskabet til Dogme og måden at lave miljøledelse og -arbejde på i andre EU-lande.

Rapporten er blevet præsenteret for Styregruppen og Embedsmandsgruppen på Forårskonferencen, og kan ses i sin fulde længde på hjemmesiden www.dogme2000.dk.

Man skal være villig til at sætte sig i et meget, meget tidligt morgentog og rejse det halve land igennem for at være til et 3-4 timers møde og så banke af sted hjem igen med toget"

(Citat fra rapport)

DOGME NEWS - A PRESENTATION

Vi er gået hen og blevet lidt internationale - præsentationsudgaven af Dogme Posten er nu blevet oversat til engelsk. Du finder den som pdf-fil på hjemmesiden www.dogme2000.dk lige til at printe.

EN FORÅRS DAG MED INSPIRATION TIL DE KOMMENDE ÅRS DOGMEARBEJDE

Af Karin Langendorf, Ballerup Kommune, Dogme Sekretariatet

Forårskonferencen 2007 blev holdt på Birkelundgård i Albertslund den 29. marts. Til forskel fra de tidligere forårskonferencer var årets konference kun for Styregruppen, Embedsmandsgruppen og Life-grupperne. Det skyldes, at Life-projektet befinder sig i sin afsluttende fase og der derfor var behov for at bruge en del tid på at diskutere de foreløbige resultater af projektet.

Udvalgsformand Steen Christiansen, Albertslund Kommune bød velkommen og ledte os i det hele taget sikkert gennem dagen og de mange gode diskussioner.

Først fortalte udbredelsesgruppen om deres undersøgelse af styrker og svagheder ved Dogmesamarbejdet. Derefter fortalte revisionsgruppen om deres test af en ny revisionsmodel, som bl.a. omfatter tema-revision og intern revision. Grønne Regnskabsgruppen fortalte om deres model med pejlemærker og indikatorer. Forankringsgruppen havde udarbejdet et forslag til et nyt Dogme 3 og fortalte om, hvordan de havde tænkt de andre gruppers arbejde ind i forhold til forankring. Sidst kom kemikaliegruppen og fortalte bl.a. om kemitjek på Internettet og foldere om kemi i produkter til børn.

Mellem oplæggene var der gode muligheder for at snakke på kryds og tværs ude i det dejlige forårsvejr.

Steen Christiansen rundede dagen af med at sige tak for de mange gode indlæg, som alle havde givet god inspiration til det kommende arbejde med revision af Dogmedokumentet.

På hjemmesiden www.2000.dk kan du finde mere om forårskonferencen.

Trine fra Ballerup fortæller om revisionsgruppens arbejde

Observatøren søger råd

Hvad taler de mon om?

PORTRÆT AF EN ARBEJDSGRUPPE

LIFE-GRUPPEN OM FORANKRING

Forankringsgruppen er én af 5 arbejdsgrupper i LIFE-projektet, der netop er gået ind i sidste halvår af projektperioden. Forankringsgruppen har haft flere store opgaver i projektforløbet bl.a. erfaringsindsamling, test af forankringsredskaber, udarbejdelse af et idékatalog og håndbog samt udarbejdelse af et udkast til reformulering af Dogme 3.

Af Jette Ebbekær Thomsen, Albertslund Kommune, projektleder for forankringsgruppen

De første resultater er netop blevet præsenteret for Dogme-Life Embedsmands- og Styregruppe på Forårskonferencen. Men forud for denne præsentation ligger 2½ års arbejde med at finde ud af, hvad forankring er, hvordan vi måler på det og meget mere.

Hvad er forankring?

Forankringsgruppens første opgave bestod i at finde ud af hvad forankring er. Vi taler om det i hverdagen som var det næsten en fast defineret og statisk størrelse, men sådan forholder det sig ikke. Forankring er i overvejende grad procesrelateret, uanset om det handler om lovpligtigt eller frivilligt miljøarbejde, og kan komme til udtryk på forskellig vis. Enten i form af ændret adfærd eller i mere hard core miljøeffekter, som kan aflæses i form af en reduktion i eksempelvis vand-, varme- og elforbrug.

Hvordan måler vi forankring?

Det er vanskeligt at måle "direkte" på forankring fordi: Har hr. Jensen nedsat vandforbruget som følge af den informationskampagne kommunen netop har gennemført? Eller var det blot fordi afregningen for vand netop er dumpet ind ad døren og var ganske høj? Det kræver en omfattende evaluering at finde svarene på disse spørgsmål, som af ressourcemæssige årsager er umulig at gennemføre for kommunerne. Herudover er det ikke sikkert, at hr. Jensen kan svare entydigt på spørgsmålene, hvis han blev spurgt. Derfor har vi i gruppen udviklet en skabelon, hvori der er indarbejdet forskellige forankringsparametre, der kan være med til at beskrive - og i et vist omfang vurdere

Forankring er, når erfaringer og viden fra lovpligtige tiltag, frivilligt arbejde, projekter, oplysningskampagner og andet påvirker handlinger, tankegange og vaner hos deltagerne, og gennem dem gerne breder sig som ringe i vandet til andre grupper, arbejds gange mv.

- om der sker en forankring i netop den aktivitet, der beskrives i skabelonen. Udover at det er vigtigt at kunne vurdere kommunes indsats på aktivitets-/projektniveau, er "målingen af forankring" også helt afgørende for at udvikle forankringsindikatorerne til brug for kommunernes grønne regnskaber.

Erfaringer med og test af forankringsredskaber

Indledningsvis i projektføreløbet indsamlede vi eksempler/erfaringer på forankringsredskaber i Dogme Kommunerne. Eksemplerne listede vi op i en bruttoliste, der udover at fungere som inspiration, også dannede grundlag for inddelingen i 7 kategorier af forankringsredskaber - en kategorisering som bl.a. har vist sit værd i forbindelse med udvælgelsen af test.

2006 var året hvor de fem deltagende kommuner skulle teste - det være sig at igangsætte en ny aktivitet eller at evaluere på en eksisterende - hver deres forankringsredskab, og dette arbejde er vi i skrivende stund ved at lægge sidste hånd på. Vi har gjort mange spændende erfaringer, som det er muligt at læse mere indgående om, når sidste hånd er lagt på idékataloget, som forventes færdigt i løbet af sommeren.

Koblingen til andre Life-grupper

Udover at forankringsarbejdet har snitflader til arbejdet med de grønne regnskaber i forhold til forank-

Gruppen har følgende medlemmer:

Jane Drejer Nielsen, Københavns Kommune
Thomas Johannesen, Københavns Kommune
Pia Staalgaard, Ballerup Kommune
Jette Ebbekær Thomsen, Albertslund Kommune
Line Thastum, Herning Kommune

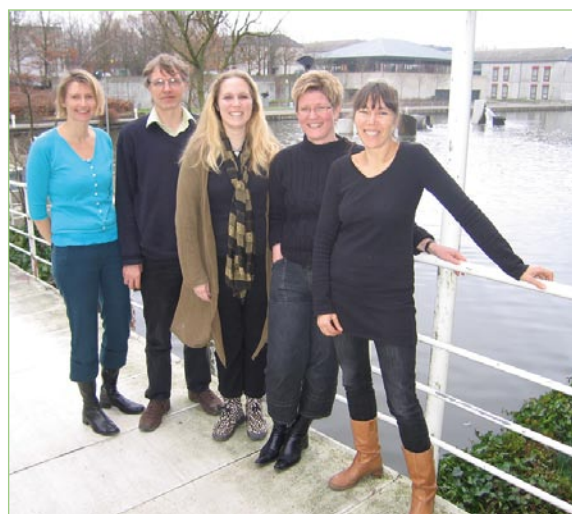
Annette Bæk, Fredericia Kommune, udtrådte pr. 1. december 2006 - og det blev besluttet ikke at få en ny ind.

ringsindikatorer, så har der også vist sig betydningsfulde sammenhænge med revisionsgruppens arbejde med at udvikle revisionsmodellen i forbindelse med reformuleringen af Dogme 3. For at kvalificere revisionsarbejdet i forhold til Dogme 3, har vi fundet det er helt afgørende, at revisorerne har noget at forholde arbejdet til. Det har vi bl.a. søgt at løse ved at hægte Dogmet op til pejlemærkerne og udarbejdet en vejledning til, hvordan Dogme 3 skal forstås.

Fremtidsperspektiver

Vi lægger i forankringsgruppen op til, at der arbejdes videre med "målingen af forankring" efter projektets afslutning, så der på længere sigt bl.a. kan udvikles forankringsindikatorer til brug for det grønne regnskab.

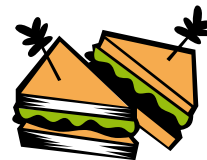
Vi har ikke haft mulighed for at teste om det kvalificerer revisionsarbejdet, at Dogme 3 kobles til pejlemærkerne. Det er således med spænding vi ser frem til endnu et stykke udviklings-/testarbejde, såfremt det besluttet i Styregruppen og dernæst kommunerne at følge resultaterne/anbefalingerne fra forankringsgruppens arbejde.

ØKOLOGISK KOST I DOGME KOMMUNERNE

Økologimålingen viser en lille fremgang for den økologiske kost i Dogme Kommunerne.

Det er stadig daginstitutionerne, der trækker læsset, hvorimod det er sværere at få idrætsanlæggene med.

Af Marianne Overvad, Fredericia Kommune, tovholder for Dogme Økologi-gruppen

Det samlede resultat for Dogme Kommunerne¹ er 42% økologi, altså en fremgang på 5% fra sidste år.

Det er flot, at 73% af institutionerne (svarende til 1112 institutioner) har tastet deres fødevareforbrug. Det viser, at vores anstrengelser med at udbrede kendskabet til modellen har båret frugt. Det skal dog nævnes, at økologiprocenten sandsynligvis kan antages at være en smule lavere, da institutioner som anvender økologiske varer, forventes at være mest motiveret for at svare på undersøgelsen.

Albertslund har mest økologi

Modellen præsenterer Dogmekommunernes økologiprocenter på flere niveauer. Resultatet viser, at de Dogme Kommuner der har valgt at benytte modellen, anvender 42% økologisk fødevarer. Albertslund

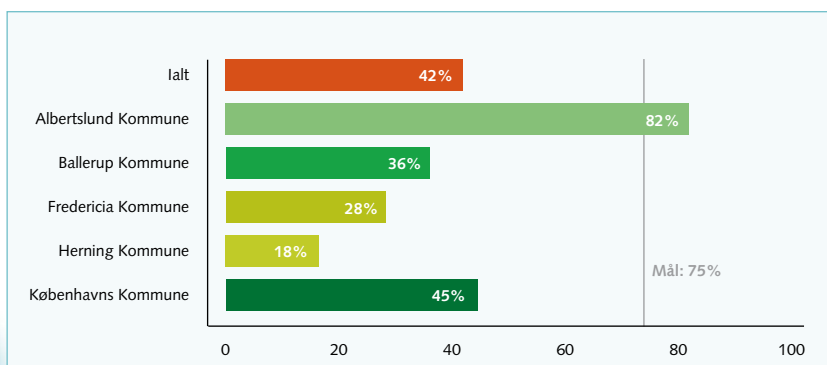
ligger højest med 82% og Herning ligger lavest med 18%. Der er dog store variationer mellem institutionstyperne - lige fra 11% i idrætsanlæggene til 85% i vuggestuerne.

Hvem er omfattet af målingen

For at give et samlet billede af kommunernes indsats på økologiområdet, er det vigtigt, at der både måles på institutioner som bruger økologiske fødevarer, og på dem som ikke gør det. Endvidere har arbejdsgruppen nu fastsat, *hvilke* institutionstyper som er omfattet af Dogmemålet om 75% økologiske fødevarer. Det betyder, at både kommunale institutioner og institutioner / køkkener som er selvejende, bortforpagtet el.lign. er omfattet - dvs. steder, hvor kommunen direkte eller indirekte betaler til maden. Nogle steder skal forpagtningsaftalerne dog tilrettes.

¹ Økologimålingen er baseret på tal fra Albertslund, Ballerup, Fredericia, Herning og København.

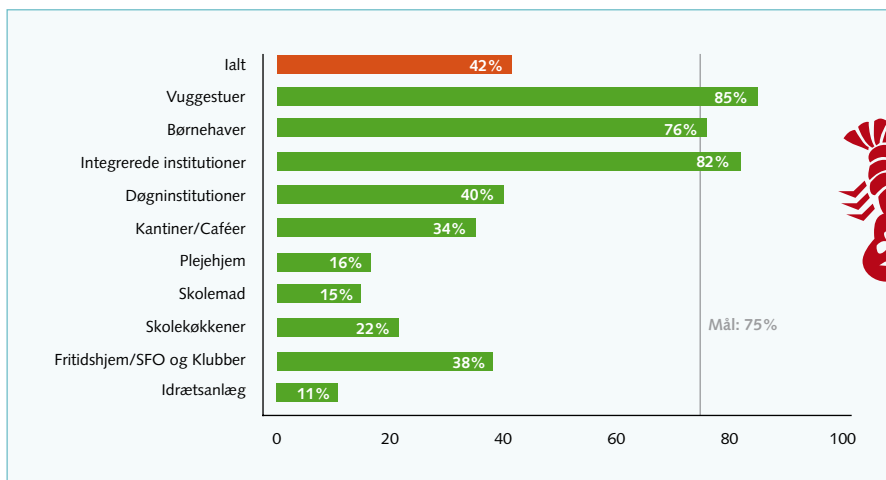
ØKOLOGIPROCENTER FORDELT PÅ DOGME KOMMUNERNE I 2006

Økologiprocenter fordelt på Dogme Kommunerne, der benytter modellen i 2006.

**ØKOLOGIPROCENTER FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE
I ALLE DOGME KOMMUNERNE I 2006**

Økologiprocenter fordelt på institutionstype i alle Dogme Kommunerne i 2006. Variationen i anvendelsen af økologiske varer er stor. Daginstitutionerne ligger rigtigt højt, hvorimod skolemad, idrætsanlæg og plejehjemmene ligger meget lavt. Daginstitutionerne, som ligger højt i økologiprocent, køber dog forholdsmæssigt få mængder madvarer, da de ikke serverer mad til alle dagens måltider. Derimod køber plejehjem mad til beboerne hele døgnet og hele året. Plejehjemmene udgør derfor også hovedparten af Dogme Kommunernes kostbudget, som er på ca. 270 mio. kr. årligt.

Økologimåling er ressourcekrævende

Det er ikke omkostningsfrit at udbrede kendskabet til indtastningsmodellen på alle niveauer. For at få resultatet i hus koster det omkring 15 min. pr. institution, det er nemlig tiden der skal bruges til at taste. Økologigruppen har i år forsøgt at skaffe tovholdere i de forskellige forvaltninger eller områder, så indhentningen af de nødvendige data ikke skulle hænge på en person.

Det er vigtig at komme op på en signifikant svarprocent på 70% for hver kommune. Arbejdsgruppen fornemmer tydeligt, at det har en stor pædagogisk

betydning, at institutionerne skal redegøre for deres forbrug af fødevarer og deres forbrugsgrad af økologi.

Vi mødes igen om et år

Økologimålingen bliver gentaget i starten af 2008. I den mellemliggende periode kan institutionerne frit afprøve deres prioriteringer af de økologiske indkøb i testmodellen.

Se yderligere detaljer under "Aktuelle økologiprocenter" på www.dogme2000.org/oekologi.

De flotte svarprocenter hver enkelt kommune har opnået i år.

Kommune	Øko-procent	Svarprocent
Københavns Kommune	45%	70% - 798 af 1139 institutioner
Herning Kommune	18%	86% - 89 af 103 institutioner
Fredericia Kommune	28%	85% - 67 af 79 institutioner
Ballerup Kommune	36%	78% - 105 af 134 institutioner
Albertslund Kommune	82%	77% - 53 af 69 institutioner
I alt	42%	73% - 1112 af 1524 institutioner

I SEVILLA MED LIFE

Af Pia Staalgaard, Ballerup Kommune

Den 20.-24. april åbnede den europæiske organisation ICLEI dørene for en konference med titlen "Bæredygtig byudvikling". Det gav anledning til, at repræsentanter fra København, Albertslund, Malmö og Ballerup drog til Sevilla for bl.a. at udbrede erfaringerne med Dogme-Life-projektet.

Med 1500 konferencedeltagere fra Europa, Asien og Afrika var der rig mulighed for at udveksle erfaringer med bæredygtig byudvikling. I fire dage bød konferencen på fælles seancer, hvor de store linier blev trukket, og et væld af workshops (bedre betegnet forelæsninger) med temaer som klimaforandringer, miljøindikatorer, miljødelse, bæredygtigt design og meget mere.

Koldings borgmester Per Bødker Andersen holdt en fremragende tale, der fik konferencedeltagerne til at løfte på smilebåndet, og bl.a. nogle af de spanske kommuners indsats på Agenda 21 området omkring miljøindikatorer gav inspiration til eftertanke og bud på fremtidige samarbejdsrelationer.

Alt i alt en spændende og indholdsrig konference. Præsentationer, billeder m.m. kan findes på hjemmesiden www.sevilla2007.org

1500 konferencedeltagere var samlet i auditoriet

NÅR BAMSE ER PÅ STOFFER

Legetøj og plejemidler til børn kan indeholde meget unødige kemi, som på længere sigt kan virke hormonforstyrrende, allergi- og kræftfremkaldende. Derfor har Fredericia og Ballerup Kommuner i forbindelse med Life-projektet om kemikalier valgt at sætte fokus på denne problemstilling. Det er der bl.a. kommet to foldere ud af.

Af Hanne Dal, Fredericia Kommune, medlem af Kemikaliegruppen, og Pia Staalgaard, Ballerup Kommune

Parfume, phthalater og bromerede flammehæmmere lyder helt eksotisk, men er blot nogle af de kemiske stoffer, børn kan blive udsat for, når de leger med legetøj eller får smurt numsen.

Dukken med de store blå øjne, den bløde bold i flotte farver eller cremen med duft af forårsblomster er ikke altid så uskyldige, som de ser ud. Bløde plastprodukter kan være fremstillet af PVC, der indeholder blødgørere - phthalater, hvoraf nogle phthalater er under mistanke for at virke hormonforstyrrende. Cremer og andre plejeprodukter kan indeholde parfume med allergifremkaldende stoffer.

og Ballerup besluttede at udarbejde informationsmateriale. Materialet er for begge kommuner primært rettet mod småbørnsforældre, og indeholder gode, korte råd til at undgå unødige kemi.

Det mest enkle råd er at bruge miljømærkede produkter. I Fredericia blev der udsendt og uddelt 2600 eksemplarer af folderen i uge 41 til alle kommunens institutioner og disses forældrekredse - sammen med en folder om miljømærker fra Miljømærkesekretariatet. Uddelingen i uge 41 var ikke tilfældig valgt, men faldt sammen med Miljømærkesekretariatets kampagne "På mærkerne for dig og din baby. Derudover har sundhedsplejen udleveret 100 eksemplarer af folderen til nybagte forældre sammen med vareprøver af miljømærkede plejemidler, 200 eksemplarer af folderen er uddelt til kommunale dagplejere og omkring 25 eksemplarer er udleveret i forbindelse med et offentligt café-møde for forældre.

Lovgivningen

Men hvorfor er det så svært at undgå den unødige kemi? Burde lovgivningen ikke gøre det nemt at finde de produkter, der ikke er til skade for hverken børn eller voksne? På flere områder har Danmark været et forgangsland og har bl.a. forbudt phthalater i legetøj til børn under 3 år. Denne regel kommer fra april 2007 til at gælde for hele EU for seks navngivne phthalater i legetøj til børn under 14 år. Desværre forekommer der svipsere indimellem, hvor Miljøstyrelsen som kontrol-lant må trække et produkt ud af markedet.

I Ballerup er hæftet blevet til i tæt samarbejde med Sundhedsplejen, der desuden har fået en mappe med uddybende baggrundsmateriale. Hæftet bliver uddelt på første besøg hos nybagte forældre, er sendt til alle 0-6 års institutioner til uddeling og er distribueret til alle praktiserende læger i kommunen. I alt er der blevet uddelt 5500 eksemplarer. Materialet er desuden blevet fulgt op af informationsmøder for både sundhedsplejersker og mødregrupper.

Tag pjecen med i pusletasken

Det var med kendskab til lovgivningen og småbørnsforældres fortvivlede tur i kemijunglen, at Fredericia

Informationsmaterialet kan downloades fra hjemmesiden www.dogme2000.dk

